

SELVITYS HENKILÖKOHTAISESTA AVUSTA

Kysely henkilökohtaisten avun palveluita käyttäville asiakkaille

Orkamaa Anna-Maija
Parkkunen Niina
Herttuainen Pirjo

SISÄLLYS

1. TAUSTAA	3
1.1 Vammaispalvelulaki uudistuu	3
1.2 Henkilökohtaisen avun kriteerit	3
1.3 Henkilökohtaisen avun järjestämistavat	4
1.4 Henkilökohtaisen avun keskuksen valmistelu Kaakkois-Suomessa	5
2. KYSELYN TOTEUTUS	6
3. VASTAAJIEN TAUSTATIEDOT	7
3.1 Asuinpaikka	7
3.2 Vastaaajien asumismuoto	8
3.3 Vastaaajien iät	9
3.4 Palvelusuunnitelmien määrä ja tarkistaminen	9
4. AVUNTARVE	10
4.1 Avun järjestämistapa	10
4.2. Henkilökohtaisen avustajan palvelujen käyttötarkoitus	11
4.3 Kuukausi- ja tuntipalkkaisten avustajien määrä sekä yksityiseltä palveluntuottajan avustajapalvelut	12
4.4 Henkilökohtaisen avustajan palvelun kesto aika	12
4.5 Henkilökohtaisen avustajan palvelun lisätarve	13
4.6 Avustajan palkkauksen korvattavuus vakuutuslain perusteella	13
5. TYÖNANTAJUUS	13
5.1 Työnantajavelvoitteiden hoitaminen	13
5.2 Työnantajana toimimisen vaikeudet	15
5.3 Työntekijän lomauttaminen	15
5.4. Halukkuus koulutukseen koskien henkilökohtaista avustajajärjestelmää sekä työnantajana toimista	16
6. AVUSTAJAN HANKKIMINEN	16
6.1 Avustajan hankkimistapa	16
6.2 Sijaisen hankkiminen	17
7. HENKILÖKOHTAISEN AVUN KESKUKSEN PALVELUT JA VALMISTELUTYÖ	18
7.1 Asiakkaiden toiveet ja tarpeet	18
7.2 Suunnitellut palvelut	18
7.3 Jatkosuunnitelmat	19
8. POHDINTAA	19
LÄHTEET	

1. TAUSTAA

1.1 Vammaispalvelulaki uudistuu

Vammaispalvelulain tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä. Vammaisella henkilöllä tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, jolla vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380.)

Vammaispalvelulaki uudistuu 1.9.2009. Sen keskeiset muutokset liittyvät palvelusuunnitelman aseman vahvistamiseen, vammaispalvelulain ja kehitysvammaisten erityishuoltolain keskinäiseen suhteeseen ja henkilökohtaisen avun järjestämismallien uudistamiseen ja järjestämistapoihin. (Nurmi-Koikkalainen 2009, 25.)

Palvelusuunnitelma on jatkossa laadittava ilman aiheetonta viivytystä kaikille vammaispalvelun asiakkaille. Asiakkaan yksilöllinen avun tarve on lähtökohtana vammaispalveluja järjestettäessä. Palvelutarpeen selvittäminen on aloitettava viimeistään 7. arkipäivänä asiakkaan tai muun tahon yhteydenotosta. Päätökset palveluista on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä viimeistään kolmen kuukauden kuluessa hakemuksesta. Vammaispalvelulaista tulee ensisijainen kehitysvammalakiin nähden. Kehitysvammaisille voidaan kuitenkin järjestää edelleen palveluita kehitysvammalain perusteella, mikäli vammaispalvelulain mukaiset palvelut eivät riitä turvaamaan asiakkaan tarvitsemia palveluita. Henkilökohtainen apu tulee subjektiiviseksi oikeudeksi vaikeavammaiselle ja sen järjestämistavat monipuolistuvat. Kunta ei voi 1.9.2009 jälkeen evätä vaikeavammaiselta henkilöltä henkilökohtaista apua, mikäli hän täyttää avun myöntämisen kriteerit. Vammaispalvelulain muutokset lisäävät asiakkaiden yhdenvertaisuutta asuinpaikasta riippumatta ja vahvistavat asiakkaan oikeuksia. (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380.)

1.2 Henkilökohtaisen avun kriteerit

Henkilökohtaista apua järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka tarvitsee pitkäaikaisen tai etenevän vamman tai sairauden johdosta välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua päivittäisissä toiminnoissa, työssä ja opiskelussa, harrastuksissa, yhteiskunnallisessa osallistumisessa tai sosiaalisessa vuorovaikutuksessa eikä avun tarve johdu pääasiassa ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja toimintarajoitteista. Henkilökohtainen apu on tekoja, joita henkilö toteuttaisi itse, jos hänellä ei olisi toimintarajoitetta vamman tai pitkäaikais sairauden johdosta. Vaikeavammaisen henkilö pystyy itse määrittelemään kuka, mitä, milloin, missä ja miten apua antaa. Kyse ei ole am-

mattilaisen antamasta hoidosta, hoivasta tai valvonnasta. Henkilökohtaisen avun tarpeen tulee olla pitkäaikaista ja toistuvaa. (Nurmi-Koikkalainen 2009, 34.)

Välttämättömyys henkilökohtaisessa avussa tarkoittaa sitä, että toiminta ei onnistu lainkaan itsenäisesti tai siitä suoriutuminen vie kohtuuttomasti aikaa tai sen tekeminen aiheuttaa vaaraa tai haittaa henkilölle itselleen tai muille. Henkilökohtainen apu mahdollistaa tavanomaisen elämän - elämistä siten kun ihmiset yhteiskunnassamme yleensä elävät. (Nurmi-Koikkalainen 2009, 36.)

Henkilökohtaista apua on järjestettävä päivittäisiä toimia, työtä ja opiskelua varten siinä laajuudessa kuin vaikeavammaisen henkilö sitä välttämättä tarvitsee. Lisäksi muita toimintoja eli harrastusta, yhteiskunnallista osallistumista ja sosiaalisten suhteiden ylläpitämistä varten henkilökohtaista apua on järjestettävä vähintään 30 tuntia kuukaudessa, jollei tätä pienempi tuntimäärä riitä turvaamaan vaikeavammaisen henkilön välttämätöntä avuntarvetta. Vuonna 2010 siirtymävaiheessa tuntimäärä on vähintään 10 tuntia ja laajenee 30 tunniksi 1.1.2011. (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380, Nurmi-Koikkalainen 2009.)

Päivittäisillä toimilla tarkoitetaan liikkumista, pukeutumista, henkilökohtaisen hygienian hoitoa, vaate- ja ruokahuoltoa, kodin siisteydestä huolehtimista sekä asiointia. Työllä ja opiskelulla tarkoitetaan hallituksen esityksessä pysyväisluonteista työtä tai opiskelua. (Nurmi-Koikkalainen 2009, 37.)

Lakiuudistuksen myötä avustettavan omainen tai läheinen ei voi toimia henkilökohtaisena avustajana ilman erityisen painavaa syytä. Uusi rajaus ei estä jatkamasta voimassa olevia, vakiintuneita työsuhteita, jos se on vaikeavammaisen ihmisen edun mukaista. Uudistus lisää vaikeavammaisten henkilöiden itsenäisyyttä ja yhdenvertaisuutta elämän eri toiminnoissa sekä vahvistaa vaikeavammaisen henkilöiden perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta. Vaikeavammaisille henkilöille annetaan henkilökohtaisen avun järjestämisellä konkreettisesti mahdollisuus osallistua ja olla osallisena yhteiskunnassa. (Nurmi-Koikkalainen 2009.)

1.3 Henkilökohtaisen avun järjestämistavat

Lakiuudistuksen myötä henkilökohtaisen avun järjestämistavat monipuolistuvat. Henkilökohtaisen avun järjestämistavoista päätettäessä ja henkilökohtaista apua järjestettäessä kunnan on otettava huomioon vaikeavammaisen henkilön oma mielipide ja toivomukset sekä palvelusuunnitelmassa määriteltä yksilöllinen avun tarve ja elämäntilanne kokonaisuudessaan. (Nurmi-Koikkalainen 2009, 38.)

Kunta voi järjestää henkilökohtaista apua:

1. Korvaamalla vaikeavammaiselle henkilölle henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta aiheutuvat kustannukset työnantajan maksettaviksi kuuluvine lakisääteisine maksuineen ja korvauksineen sekä muut kohtuulliset avustajasta aiheutuvat välttämättömät kulut. Kunnan velvollisuus on ohjata ja auttaa vaikeavammaista henkilöä avustajan palkkaukseen liittyvissä asioissa.
2. Antamalla vaikeavammaiselle henkilölle avustajapalveluiden hankkimista varten palvelusetelin, jonka arvo on kohtuullinen.
3. Hankkimalla vaikeavammaiselle henkilölle avustajapalveluita julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta tai järjestämällä palvelun itse taikka sopimuksin yhdessä muun kunnan tai muiden kuntien kanssa. (Nurmi-Koikkalainen 2009, 38.)

1.4 Henkilökohtaisen avun keskuksen valmistelu Kaakkois-Suomessa

Kaakkois-Suomen vammaistyön kehittämissyksikkö, joka on 17 kunnan yhteishanke, on valmistellut henkilökohtaisen avun keskuksen perustamista Kaakkois-Suomeen. Kehittämissyksikön ohjausryhmä, joka koostuu kuntien ja muiden keskeisten sidosryhmien edustajista, on nostanut henkilökohtaisen avun keskuksen yhteistyömahdollisuudet selvittelyn kohteeksi joulukuussa 2007. Alueella on vuoden 2007 tilastojen mukaan noin 320 asiakasta, jotka käyttävät henkilökohtaisen avun palveluita. (Taulukko 1.) Lukumäärä on vuonna 2009 hieman suurempi.

Tuleva lakimuutos aiheuttaa sen, että henkilökohtaisia avustajia tullaan tarvitsemaan lisää, erityisesti vapaa-ajan avustamiseen. Henkilökohtaisen avun keskuksen toivottaisiin parantavan avustajien saantia alueella ja mahdollistavan kokoaikaisen työn saannin joillekin avustajille, jotka tällä hetkellä tekevät osa-aikatyötä.

Avustajakeskuksen valmistelua varten perustettiin Kaakkois-Suomen vammaistyön kehittämissykköön henkilökohtaisen avun työryhmä. Työryhmä koostui kuntien vammaispalvelun sosiaalityöntekijöistä, vammaisjärjestöjen aluesihteeristä, henkilöistä, jotka käyttävät avustajapalveluita ja kehittämissyksikön kehittämissuunnittelijoista. Valmistelutyön pohjaksi haluttiin selvittää asiakkaiden näkökulmaa – millaiseksi henkilökohtaisen avun palveluita tarvitsevat asiakkaat näkevät keskuksen tarpeen ja millaisia palveluita keskukselta ensitilassa toivotaan.

Taulukko 1. Henkilökohtaisen avustajatoiminnan piirissä asiakkaita vuoden aikana yhteensä

Kunnat	Vuonna 2005	Vuonna 2006	Vuonna 2007
Hamina	21	17	19
Iitti	3	5	1
Kotka	57	47	56
Kouvola	76	87	82
Miehikkälä	1	1	1
Pyhtää	0	4	5
Virolahti	0	0	1
Kymenlaakso	158	161	165
Lappeenranta	74	79	111
Lemi	7	3	3
Luumäki	3	3	3
Parikkala	1	3	4
Rautjärvi	3	2	2
Ruokolahti	6	7	6
Savitaipale	1	2	2
Taipalsaari	2	5	7
Ylämaa	0	0	1
EKSOTE	97	104	139
Imatra	16	12	12
Suomenniemi	4	4	4
Etelä-Karjala	117	120	155
Yhteensä	275	281	320

2. Kyselyn toteutus

Kysely henkilökohtaisen avun keskuksen perustamisen tarpeellisuudesta toteutettiin syksyllä 2008. Kysely lähetettiin kaikille Kaakkois-Suomen vammaistyön kehittämissyksikön toimialueen 23 kunnan (Anjalankoski, Elimäki, Hamina, Imatra, Jaala, Joutseno, Kotka, Kouvola, Kuusankoski, Lappeenranta, Lemi, Luumäki, Miehkälä, Parikkala, Pyhtää, Rautjärvi, Ruokolahti, Savitaipale, Suomenniemi, Taipalsaari, Valkeala, Virolahti ja Ylämaa) alueella asuville henkilöille, joilla on henkilökohtainen avustaja –päätös (n. 320 asiakasta). Kehittämissyksikön toimialueella on 1.1.2009 alkaen 17 kuntaa kuntaliitosten jälkeen.

Saimaan ammattikorkeakoulun kolme sosionomi (AMK)-opiskelijaa laativat kyselylomakkeen loka-kuussa 2008. Tämän jälkeen kehittämissuunnittelijat hyväksyivät lomakkeen ja se esitettiin vielä kehittämissyksikön henkilökohtaisen avun työryhmälle ja heidän esittämiensä muutosten jälkeen haastattelusuostumuslomakkeet lähetettiin kuntiin. Kuntien vammaispalvelun työntekijät postittivat kyselyt asiakkaille lokakuussa 2008. Asiakkaat antoivat vastauslomakkeessa lupauksen, että heihin voidaan ottaa yhteyttä haastattelun sopimista varten.

Kyselyitä kuntiin postitettiin yhteensä 341 kpl. Vastauksia saatiin 96 (vastausprosentti 28 %). Vastanneista 17 henkilöä ei halunnut tulla haastatelluksi henkilökohtaisesti, mutta oli valmis käyttämään avustajakeskuksen palveluita. Vastanneista 79 henkilöä ilmoitti halukkuutensa henkilökohtaiseen haastatteluun. Koska vastanneiden määrä oli näin suuri, osa tiedosta päätettiin kerätä myös kyselyllä.

Henkilökohtaisia haastatteluja tehtiin 31 henkilölle. Saimaan ja Kymenlaakson ammattikorkeakoulun sosionomi(AMK)-opiskelijat toteuttivat haastattelut. Niistä 12 tehtiin Etelä-Karjalassa, 19 Kymenlaaksossa. Henkilökohtaiset haastattelut tehtiin marraskuun 2008 ja tammikuun 2009 välisenä aikana. Yksi haastatteluista toteutettiin puhelimitse.

Kyselyssä käytettiin samaa lomaketta, jolla haastattelut toteutettiin. Kyselyyn vastasi 32 henkilöä. Selvityksen aineisto koostuu yhteensä 63 henkilön haastattelun tai kyselyn vastauksista. Saimaan ammattikorkeakoulun sosionomi(AMK)-opiskelija teki työssä oppimisjaksolla yhteenvedon aineistosta tammi-helmikuussa 2009.

3. VASTAAJIEN TAUSTATIEDOT

3.1 Asuinpaikka

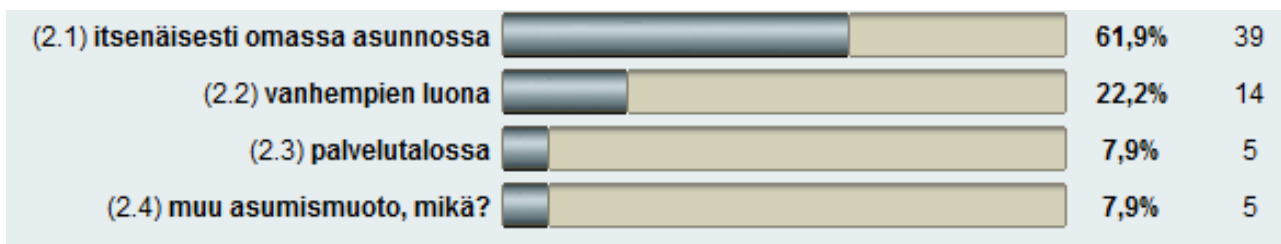
Vastanneita oli eniten suurimmista kunnista eli Lappeenrannasta (18), Kouvolasta (8) ja Kotkasta (7). Pienemmistä kunnista Taipalsaarelta ja Elimäeltä saatiin kummastakin 3 kolme vastausta. Jaalasta, Lemiltä, Rautjärveltä ja Valkealasta ei saatu yhtään vastausta. Savitaipaleelle ei kyselyä lähetetty, koska heillä ei ollut yhtään palvelun piiriin kuuluvaa asiakasta. Vastaajien kotikunnat näkyvät taulukosta 2.

Taulukko 2. Vastanneiden määrä kunnittain.

Paikkakunta	vastajat
Anjalankoski	3
Elimäki	5
Hamina	3
Imatra	2
Jaala	0
Joutseno	2
Kotka	7
Kouvola	8
Kuusankoski	4
Lappeenranta	18
Lemi	0
Luumäki	1
Miehikkälä-Virolahti	1
Parikkala	1
Pyhtää	2
Rautjärvi	0
Ruokolahti	1
Suomenniemi	1
Taipalsaari	3
Valkeala	0
Ylämaa	1
Yhteensä	63

3.2 Vastaajien asumismuoto

Valtaosa kyselyyn vastanneista eli 39 (N 63) ilmoitti asuvansa itsenäisesti omassa asunnossaan (kuvio 1.). Vanhempien luona asui 14 ja palvelutalossa 5 henkilöä. Kolme vastasi asuvansa puolisonsa kanssa. Yksi henkilö asui vuokra-asunnossa palvelutalon yhteydessä ja yhdellä oli oma huoneisto vanhempiensa ja veljensä naapurissa.

Kuvio 1. Vastaajien asumismuodot.

3.3 Vastaajien iät

Vastaajat jaettiin ikäryhmiin viiden vuoden välein. Vastaajien joukko jakaantui laajasti. Vanhin vastaaja oli 75-vuotias ja nuorin alle neljän vuoden ikäinen. Ikäryhmistä suurimmaksi muodostui 64–60 -vuotiaat, joita oli yksitoista. (Taulukko 3.)

Taulukko 3. Vastaajien ikäjakauma.

Ikäryhmät	henkilömäärä
alle 4-vuotiaat	1
5 -9-vuotiaat	2
10-14 -vuotiaat	2
15-19 -vuotiaat	4
20-24 -vuotiaat	2
25-29 -vuotiaat	5
30-34 -vuotiaat	5
35-39 -vuotiaat	3
40-44 -vuotiaat	5
45-49 -vuotiaat	2
50-54 -vuotiaat	8
55-59 -vuotiaat	6
60-64 -vuotiaat	11
65-69 -vuotiaat	2
70-74 -vuotiaat	4
yli 75-vuotiaat	1
yhteensä	39

3.4 Palvelusuunnitelmien määrä ja tarkistaminen

Palvelusuunnitelmaa ja sen tarkistamista koskevaan kysymykseen saatujen vastausten perusteella havaittiin, että palvelusuunnitelmia oli asiakkaiden mukaan tarkistettu hyvin. Tähän kysymykseen vastanneista 40 henkilöstä lähes puolella (18) tarkistus oli tehty vuoden 2008 aikana. Vastanneista 17 ilmoitti tarkistuksen tapahtuneen vuonna 2007 ja yhden henkilön palvelusuunnitelman tarkistus oli sovittu tehtäväksi tulevan vuoden 2009 aikana. Vanhimpia palvelusuunnitelmien tarkistamisvuosia olivat 2006, jolloin tarkistus oli tehty kahdelle henkilölle ja 2005, jossa tarkistus oli tehty myös kahdelle henkilölle. Vastanneista henkilöistä kaksi ei osannut kertoa palvelusuunnitelmansa tarkistusvuotta.

Taulukko 4. Palvelusuunnitelmien määrä.

Palvelusuunnitelma						
Paikkakunta	kyllä	%	ei	%	en osaa sanoa	%
Anjalankoski	3	100,0				
Elimäki	5	100,0				
Hamina	2	66,7	1	33,3		
Imatra					2	100,0
Joutseno			1	50,0	1	50,0
Kotka	5	71,4	2	28,6		
Kouvola	6	75,0	2	25,0		
Kuusankoski	4	100,0				
Lappeenranta	10	55,5	3	16,7	5	27,7
Luumäki	1	100,0				
Miehikkälä	1	100,0				
Parikkala	1	100,0				
Pyhtää	1				1	100,0
Ruokolahti			1	100,0		
Suomenniemi			1	100,0		
Taipalsaari	3	100,0				
Ylämaa			1	100,0		
	42		12		9	

4. AVUNTARVE

4.1 Avun järjestämistapa

Vastanneista 56 henkilön (88 %) avun järjestämistapa oli henkilökohtainen avustaja. Myönnetyt tuntimäärät poikkesivat paljon toisistaan. Alimmillaan henkilökohtaisen avustajan tunteja oli 1-2 h/viikko ja enimmillään henkilökohtaisen avustajan palveluja oli 125 h/viikko. Toiseksi suurimmaksi ryhmäksi nousivat omaishoitajan palvelut (27 %) sekä kotihoito (22 %). Ryhmään muu (27 %) vastanneet olivat ilmoittaneet erilaisia palveluja, joita olivat yöpartion käyttäminen tarvittaessa, tilapäishoito joka toinen viikonloppu, siivousapu, yksityinen turvapalvelu, koulunkäyntiavustaja, lomitaja, avustajan käyttämistä harrastustoimintaan osallistumisessa, lisäksi useammalla oli myönnetty kuljetuspalvelu.

Kuvio 2. Henkilökohtaisen avun järjestäminen.

4.2. Henkilökohtaisen avustajan palvelujen käyttötarkoitus

Haastateltavilta haluttiin tietoa siitä, mihin tarkoitukseen he henkilökohtaisen avustajan palveluja tarvitsevat. Suurimmaksi avun tarpeen kohteeksi mainittiin kodin ulkopuolisessa asiointissa avustaminen, johon apua tarvitsi 56 henkilöä (86 %), lähes yhtä suuri oli avustajan tarve myös päivittäisten asioiden hoitamiseen kotona, 55 vastaajalla (85 %). Sosiaalisen elämän ylläpitämiseen käytti avustajan palveluja 31 henkilöä (48 %) ja harrastuksiin osallistumiseen 29 henkilöä (45 %). Vastausryhmä muu sisälsi erilaisia henkilökohtaisen avun käyttämiskohteita, kuten muun muassa matkat, fysioterapiassa käynti, kuntoutus, jumppa ja musiikkiterapia, päiväkodissa avustaminen, ulkoilu, kerhot, elokuvissa ja teatterissa käynnit sekä kesäleireillä käynnit. (Kuvio 3.)

Kuvio 3. Henkilökohtaisen avustajan palvelujen käyttötarkoitus.

4.3 Kuukausi- ja tuntipalkkaisten avustajien määrä sekä yksityiseltä palveluntuottajan avustajapalvelut

Valtaosalla vastaajista oli yksi avustaja (40 henkilöllä). Yksi kuukausipalkkainen avustaja oli 26 henkilöllä ja yksi tuntipalkkainen avustaja 14 henkilöllä. Kymmenellä oli kaksi tuntipalkkaista avustajaa ja kahdella henkilöllä neljä tuntipalkkaista avustajaa. Yhdellä asiakkaalla oli viisi avustajaa ja yhdellä henkilöllä 9 avustajaa. Haastateltavista 12 oli hankkinut avustajapalvelua myös yksityiseltä palveluntuottajalta.

Taulukko 5. Henkilökohtaisten avustajien määrä.

Avustajat	1	2	3	4	5	yli 5
kuukausipalkkaiset/hlö	26	1				
tuntipalkkaiset/hlö	14	10		2	1	1

4.4 Henkilökohtaisen avustajan palvelun käyttöaika

Suurin osa vastaajista oli käyttänyt avustajapalveluita 1-5 vuotta (31 henkilöä). Pienin ryhmä oli palvelua yli 15 vuotta käyttäneet henkilöt, joita oli vain 3. Ikäryhmittäin palvelun kestoajaa tarkasteltaessa suurin oli 60–64-vuotiaat (11) ja toisena oli 50–54-vuotiaat (8). Yhdellä alle 4-vuotiaalla lapsella oli ollut henkilökohtainen avustaja käytössään noin 1 vuoden ajan.

Taulukko 6. Henkilökohtaisen avustajan palvelun käyttöaika.

Henkilökohtaisen avustajan palvelun kestoaika					
Ikäryhmät	alle 0,5 vuotta	1-5 vuotta	6-10 vuotta	1-15 vuotta	yli 15 vuotta
yli 75-vuotiaat			1		
74-70 -vuotiaat	1		2		1
69-65 -vuotiaat				1	1
64-60 -vuotiaat	1	8	1	1	
59-55 -vuotiaat		2	3	2	
54-50 -vuotiaat	1	7			
49-45 -vuotiaat		1	1		
44-40 -vuotiaat	1	3		1	
39-35 -vuotiaat			1	1	1
34-30 -vuotiaat		3	2		
29-25 -vuotiaat		3	1		
24-20 -vuotiaat		1	1		
19-15 -vuotiaat	1		2	1	
14-10 -vuotiaat			2		
9-5 -vuotiaat		2			
alle 4 -vuotiaat		1			
yhteensä	4	31	17	7	3

4.5 Henkilökohtaisen avustajan palvelun lisätarve

Henkilökohtaisen avun palvelu tulee syksystä 2009 lähtien järjestää asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaan ja asiakkaan elämäntilanne kokonaisuudessaan huomioiden. Kyselystä haluttiin tietoa asiakkaiden tyytyväisyydestä tämänhetkiseen avustajapalvelun määrään. Palvelun riittävyyteen oli tyytyväisiä noin 56 % vastaajista. Lähes 40 % vastaajista ilmoitti olevansa tyytymätön saamansa palvelun määrään. Vastaajista 3 ei osannut ottaa kantaa kysymykseen.

Palvelun lisätarve vaihteli huomattavasti. Suurin lisäavuntarve oli haastateltavalla, joka tällä hetkellä ei saa henkilökohtaisen avustajan palveluita lainkaan. Hän koki tarvitsevansa apu 168 tuntia viikossa, eli 24 tuntia päivässä. Pienimpiä lisäavuntarpeita olivat kerran viikossa 3 tuntia ja kaksi kertaa viikossa 2 tuntia.

Vammaislain lakiuudistus tuo henkilökohtaisen avustajan lisätunteja kodin ulkopuolella tapahtuvaan toimintaan. Vastaajat halusivat lisää apua muun muassa harrastuksiin (10), sosiaalisen elämän ylläpitämiseen avustamiseen (6), yhteiskunnalliseen toimintaan osallistumiseen (2), virkistytymiseen, lomailuun, ulkoilemiseen (3) ja kodin ulkopuolisissa asioissa avustamiseen (5). Alle kouluikäisen lapsensa ulkoiluttamiseen sekä kerho- ja harrastusmahdollisuuksiin avustajan apua halusi kaksi henkilöä. Lisäksi päivittäisten asioiden hoitamiseen kotona toivoi apua 10 henkilöä.

4.6 Avustajan palkkauksen korvattavuus vakuutuslain perusteella

Tässä osiossa haastateltavilta kysyttiin, saavatko nämä korvausta jonkin vakuutuslain perusteella avustajansa palkkaukseen. Kaksi haastateltavaa kertoi saavansa korvasta liikennevahinkolain perusteella.

5 TYÖNANTAJUUS

5.1 Työnantajavelvoitteiden hoitaminen

Omaiset ovat joutuneet hoitamaan vammaiselle henkilölle kuuluvia työnantajavelvoitteita melko paljon. Lähes neljännes omaisista on joutunut hoitamaan erilaisia avustajan rekrytointiin ja työsuhteen aloittamiseen liittyviä asioita. Kunta ja omaiset ovat noin 35 %:ssa tapauksista joutuneet hoitamaan työsuhteen käynnistämiseen liittyviä asioita kuten rekrytointia, työsopimuksen tekemistä, koeajasta sopimista. (Taulukko 7, Liite 1)

Yhtä paljon omaiset ovat joutuneet osallistumaan myös päivittäiseen työnjohtajuuteen. Lähes yhtä suuri on omaisten osuus erilaisia ristiriitatilanteita ratkottaessa (18 %, liite 1). Kunta ja omaiset ovat yhteensä noin 30 %:ssa tapauksista selvittäneet työsuhteeseen liittyviä ristiriitatilanteita jne. Työterveyshuollon asiat on joutunut avustajista itse hoitamaan 12 %. Avustajien oma rooli päivittäisissä työnjohtamiseen liittyvissä asioissa on korostunut muun muassa työvuorolistojen laatimisessa (15 %) ja työajoista huolehtimisessa (10 %). (Taulukko 7, Liite 1)

Kunta on hoitanut lähes kolmanneksen avustajien palkkaukseen liittyvistä hallinnollisista tehtävistä, myös tilitoimisto on hoitanut vammaisen henkilön puolesta hallinnollisia tehtäviä lähes kolmanneksen. (Taulukko 7, liite 1.) Lähes 40 %:ssa tapauksista kunta tai omainen on hankkinut sijaisen tai päättänyt työsuhteen avustajan kanssa. Vammaisista noin kolmannes on hoitanut palkka ym. hallinnolliset tehtävät itse (Taulukko 7).

Kunta huolehtii monista vammaisen henkilön työnantajavelvoitteista. Vammaislain uudistuksessa palvelusuunnitelman asema vahvistuu ja kunnille tulee aikarajat suunnitelmien tekemiseen ja palvelutarpeen selvittämiseen (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380).

Siirtämällä näitä tehtäviä perustettavalle henkilökohtaisen avun keskukselle kunnissa jäisi entistä huomattavasti enemmän aikaa hoitaa vammais palvelun perussosiaalityötä ja vastata lakiuudistuksen asettamiin haasteisiin (Taulukko 7, liite 1).

Taulukko 7. Työnantajavelvoitteiden hoitaminen

		Itse	Kunta	Omainen	Tilitsto
Työsuhteen käynnistämiseen liittyvät asiat	Rekry, haastattelu, työsopimus, koeajasta sopiminen	61%	12%	23%	
Palkka ym. hallinnolliset tehtävät	Vakuutukset, työterveyshuolto, palkat, lomat, korvausten haku	32%	28%	12%	22%
Päivittäisjohtaminen	Ristiriitatilanteiden selvittäminen, perehdytys, neuvonta	63%	6%	23%	
Työsuhteen muutokset	Sijaisten hankkiminen, työsuhteen päättäminen	59%	17%	19%	

5.2 Työnantajana toimimisen vaikeudet

Valtaosalle asiakkaista työnantajuus ei ollut tuottanut vaikeuksia. Vähiten vaikeutta oli tuottanut koeajasta sopiminen, työajoista huolehtiminen ja normaalityöajasta poikkeamisesta sopiminen (liite 2).

Paljon tai jonkin verran vaikeuksia työnantajan tehtävissä oli avustajien etsimisessä (64 %) ja sijaisten hankkimisessa oman avustajan poissaolojen ajaksi (60 %). Poissaoloilla tarkoitetaan esimerkiksi avustajan vuosilomia, sairauspoissaoloja ja äitiys- vanhempainvapaita. (liite 2.)

Vaikka suuri osa haastateltavista koki, että työnantajana toimimisessa ei ollut suuria vaikeuksia, silti heistä moni olisi valmis luopumaan työnantajavelvoitteistaan ja antamaan ne henkilökohtaisen avun keskuksen hoidettaviksi. Avustajakeskukselta toivotaan ensisijaisesti apua sijaisten hankkimisessa ja avustajien etsimisessä. Kolmannes vastaajista toivoisi avustajakeskukselta apua ristiriitatilanteiden selvittämisessä. Hallinnolliset tehtävät avustajakeskuksen tehtäväksi antaisi noin neljännes vastaajista. (liite 2.)

"Haluaisin siirtää kaikki avustajan palkkaukseen liittyvät asiat kokonaan avustajakeskukselle".

"Erytistoivomuksenani on hallinnollisten tehtävien siirtäminen avustajakeskukselle".

Päivittäiseen työnjohtajuuteen liittyviä asioita vain pieni osa olisi valmis luovuttamaan avustajakeskukselle. Samoin vammaiset henkilöt pääasiassa haluavat itse hoitaa normaalista työajasta sopimisen, työvuolistojen laatimisen, työajoista huolehtimisen ja normaalityöajasta poikkeamisesta sopimisessa (liite 2).

5.3 Työntekijän lomauttaminen

Henkilökohtaisen avustajan lomauttamista oli joutunut käyttämään 23 (36,5 %), kun taas vastaajista 40 henkilöä (63,5 %) ei ollut koskaan lomauttanut työntekijäänsä. Lomautukseen johtaneita syitä tiedusteltaessa 19 henkilöä vastasi syyksi omat kuntoutusjaksonsa, muita syitä olivat työnantajan sairaalassaoloaika (2) sekä lomat ja matkat (4), yksi haastateltavista vastasi omaishoitajan loman olleen syynä työntekijän lomautukseen.

5.4. Halukkuus koulutukseen koskien henkilökohtaista avustajajärjestelmää sekä työnantajana toimista

Vastanneista 38 henkilöä (60 %) olisi halukas osallistumaan koulutukseen. Koulutuksen sisältöön vastaajat ehdottivat työnantajuuteen liittyviä käytännön asioita ja varsinkin palkanlaskentaan sekä lomien määräytymiseen tahdottiin lisää ohjeistusta. Vammaispalvelulain ja asetuksen sisällöstä toivottiin myös koulutusta. Eräs vastaajista halusi koulutuksen sisältävän selvennyistä uuden vammaislain mukanaan tuomista muutoksista. Avustajille toivottiin koulutusta, sillä heitä tulisi saada lisää varsinaisten avustajien sairaus- ja vuosilomien sijaisuuksia varten. Koulutuksen tulisi olla avustajille ilmaista, näin alalle saataisiin vastaajien mukaan lisää työvoimaa. Myös ajankohtaisista asioista tiedottamista toivottiin.

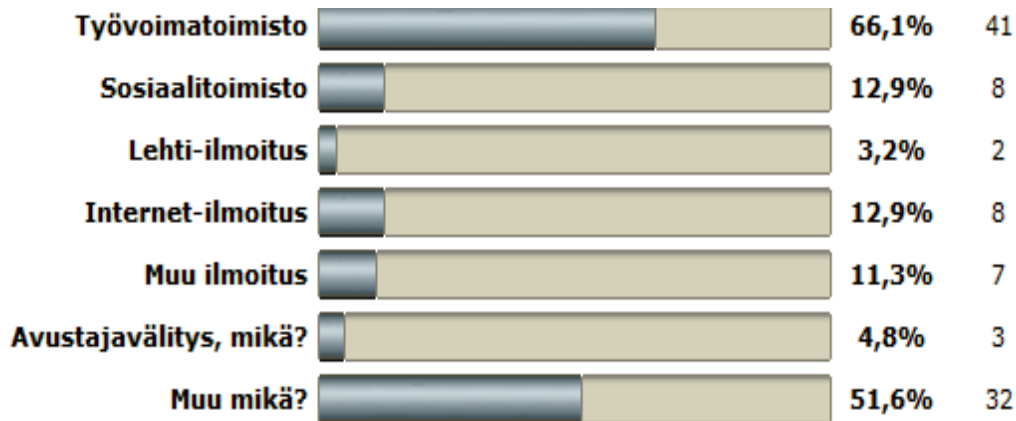
6 AVUSTAJAN HANKKIMINEN

Avustajan hankkiminen on monelle vammaiselle henkilölle hankalaa ja aikaa vievää työtä. Varsinkin vakinaisen avustajan sairastuessa sijaisen hankkiminen tuottaa suuria vaikeuksia. Haastateltavilta haluttiin tietoa heidän käyttämistään kanavista avustajan sekä tarvittavan sijaistyöntekijän hankkimisessa.

6.1 Avustajan hankkimistapa

Yli 65 %, vastanneista (41) on käyttänyt työntekijän hankintaan työvoimatoimiston apua. Myös vastausvaihtoehtoa muu, mikä? kertoo käyttäneen 32 henkilö (51,6 %). Tähän vaihtoehtoon vastanneilta pyydettiin tarkentavaa tietoa käytetystä työntekijän hankintamuodosta. Tuttavien kautta avustajaa oli etsinyt 13 ja itse 4 henkilöä, 2 henkilöä oli tiedustellut muilta avustajilta ja 4 oli kysellyt itselleen avustajaa eri koulujen kautta, muita tarkentavia vastauksia tähän kohtaan ei saatu. Oman kuntansa vammaispalvelutyöntekijän apua oli käyttänyt 8 henkilöä.

Kuvio 4. Työnantajan käyttämä avustajan hankkimistapa.

6.2 Sijaisen hankkiminen

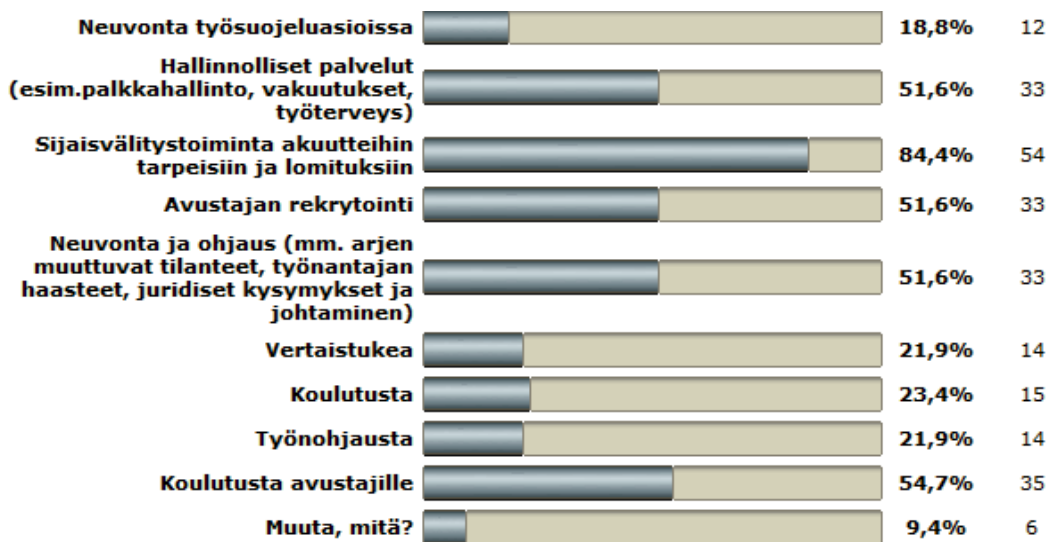
Sijaisen hankinnasta 10 henkilöllä ei ole ollut kokemusta, tällaista tilannetta ei ollut tullut vielä esiin. Tuttavia, omaisia ja omaishoitajia sijaisina oli käyttänyt 18 vastaajaa, määrä on toiseksi suurin tähän kysymykseen tulleista vastauksista. Ostopalveluja on käytetty eniten äkillisissä tapauksissa, siihen oli joutunut turvautumaan 20 sijaista tarvitsevaa. Kotipalvelun merkitys on ollut vähäinen, sillä sen kautta apua on saanut vain 3 henkilöä. Muilta avustajilta apua oli saanut 9 henkilöä. Eräs vastaajista kertoi, että sijaisia on huonosti saatavissa, ja toinen että sijaista ei ole mahdollista saada ollenkaan.

”On erittäin hankalaa, miltei mahdotonta löytää hyvää avustajaa, varsinkin akuutteihin tilanteisiin, kuten esim. sairaustapausten sattuessa.”

7. HENKILÖKOHTAISEN AVUN KESKUKSEN PALVELUT JA VALMISTELUTYÖ

7.1 Asiakkaiden toiveet ja tarpeet

Suurimmaksi palveluntarpeeksi haastateltavat määrittivät **sijaisvälitystoiminnan** akuutteihin tarpeisiin ja lomitukseen, tämän oli tärkeimmäksi kokenut 54 henkilöä (84,4 %). Toiseksi tärkeimmäksi nähtiin **koulutuksen järjestäminen avustajille**, jonka oli nimennyt 35 vastaajaa (54,7 %). Lähes yhtä tärkeinä kuin koulutusta pidettiin myös **hallinnollisia palveluja** (palkkahallinto, vakuutukset, työterveys), **avustajan rekrytointia sekä neuvontaa ja ohjausta**, sillä nämä palvelutarpeet oli nähnyt tärkeiksi 33 (51,6 %) vastaajaa. (Kuvio 6.)

Kuvio 5. Avustajakeskukselta toivottuja palveluita.

7.2 Suunnitellut palvelut

Tässä kyselyssä esille tulleet asiakkaiden toiveet avustajakeskukselta ovat olleet suunnittelun pohjana. Valmisteluvaiheessa henkilökohtainen avun keskuksen palveluiksi on ajateltu kuntien ja asiakkaiden näkemyksen huomioon ottaen:

1. Sijaisvälityksen organisoiminen ja toteuttaminen
2. Työnantajien tukeminen avustajien rekrytoinnissa
3. Työnantajien ja avustajien neuvonta, ohjaus ja perehdytys
4. Hallinnolliset palvelut
5. Avustajien koulutustoiminnan kehittäminen yhdessä muiden toimijoiden kanssa

7.3 Jatkosuunnitelmat

Kesän 2009 aikana selvitetään kuntien halukkuus yhteistyöhön ja syksyllä palkataan keskukselle suunnittelija. Syksyllä mm. aletaan koota avustaja- ja työnantajarekisteriä ja neuvontamateriaalia ja organisoida palkkahallintoa. Tavoitteena on, että mm. avustajien välitys, työnantajien ohjaus, neuvonta ja perehdytys käynnistyvät 1.1.2010 yhdellä työntekijällä, jonka toimialueena koko Kaakkois-Suomi. Toiminta olisi aluksi kuntien yhteinen kehittämishanke (pilottivaihe 2010 - 2011).

8. POHDINTAA

Eniten henkilökohtainen avustaja –järjestelmässä ongelmia ovat tuottaneet avustajien saanti ja hallinnolliset työnantajavelvoitteet. Kunta huolehtii monista vammaisen henkilön työnantajavelvoitteista sekä neuvoo ja ohjaa työnantajia ja avustajia.

Vammaislain uudistuksessa 1.9.2009 palvelusuunnitelman asema vahvistuu ja kunnille tulee aikarajat palvelutarpeen selvittämiseen ja päätösten tekemiseen sekä velvoite tehdä palvelusuunnitelma kaikille vammaispalvelun asiakkaille. Kuntien hoitamia henkilökohtaisen avun tehtäviä siirtämällä henkilökohtaisen avun keskukselle kunnissa jäisi entistä huomattavasti enemmän aikaa hoitaa vammaispalvelun perussosiaalityötä ja panostaa lakiuudistuksen asettamiin haasteisiin.

Vammaispalvelulain mukaisia palvelusuunnitelmia ei ole Kaakkois-Suomessa tilastoitu. Neurologisesti sairaille ja vammaisille tehdyn kyselyn mukaan 33 % asiakkaista oli Kaakkois-Suomen kunnissa tehty palvelusuunnitelma (Guerrero ym. 2008). Erityisesti suurimmissa kunnissa (Lappeenranta, Kouvola, Kotka, Imatra, Hamina) läheskään kaikille vammaispalvelun asiakkaille ei ole tehty palvelusuunnitelmaa. Pienissä kunnissa palvelusuunnitelmia oli tehty runsaammin. Tähän henkilökohtaisen avun selvitykseen vastanneille asiakkaille palvelusuunnitelmat oli tehty 55 – 75 %:lle. Korkea prosentti johtunee siitä, että henkilökohtaista apua saavat ovat usein asiakkaita, joilla on monia palveluja käytössään. Moni kunta on asettanut tavoitteeksi lisätä palvelusuunnitelmien määrää, mutta toistaiseksi niitä tehdään pääasiassa asiakkaille, joilla on useita palveluita tai jotka itse sitä pyytävät (Orkamaa & Parkkunen 2008).

Tämän kyselyn vastauksista voidaan päätellä, että sosiaalisen elämän ylläpitoon, opiskeluun, työhön, harrastukseen ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen tulee Kaakkois-Suomen alueella lisää järjestämispainetta. Sosiaalisen elämän ylläpitämiseen ja harrastamiseen käyttää avustaja-apua reilusti alle 50 % vastaajista. Yhteiskunnalliseen osallistumiseen vielä huomattavasti vähemmän eli alle 19 % vastaajista. (Kuvio 3.) Arviolta noin puolella henkilökohtaista apua saavista asiakkaista

tulee olemaan tarvetta saada lisää avustajatunteja sosiaalisen elämän ylläpitämiseen, harrastamiseen ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Tämän perusteella arvioiden koko Kaakkois-Suomen alueella vaikeavammaisista henkilöistä, jotka tällä hetkellä saavat avustajapalvelua (n. 330 henkilöä), noin 150 henkilöllä tulee olemaan lisääavustamisen tarvetta näihin toimintoihin.

Avustamisen lisääntyvä tarve edellyttää avustajien työn tekemistä entistä houkuttelevammaksi. Työaikojen yhdistely siten, että avustaja voi tehdä useammalle avustettavalle töitä limittäin, mahdollistaa yhä useammalle avustajalle kokopäiväisen työn. Tähän tarvitaan henkilökohtaisen avun keskusta.

Mitä useampi vammaisen henkilö pystyy itse toimimaan työnantajana, sitä edullisemmaksi avustaminen kunnille tulee. Työnantajana toimimisen tueksi tarvitaan henkilökohtaisen avun keskusta, jonne kunnan sosiaalityöntekijät avustajapäätöksen tehtyään voisivat jatkossa ohjata kaikki henkilökohtaista avustaja –järjestelmää koskevat kysymykset.

Kustannussäästöjä kunnille tulee henkilökohtaisen avun keskuksen toiminnasta, kun: 1. kalliit ostopalvelut vähenevät, koska sijaisia pystytään välittämään keskuksen kautta, 2. palkkahallinnon kustannukset pienenevät kun yhä useampi avustettava pystyy keskuksen tuella hoitamaan hallinnolliset työnantajavelvoitteet itse ja tarvittavat palkkahallinnon ostopalvelut voidaan keskittää yhteen tilitoimistoon, 3. kotipalvelusta voidaan soveltuvien osin siirtyä henkilökohtaiseen apuun, joka on kustannuksiltaan noin puolet kotipalvelusta (HE) ja 4. vammaispalveluun vältytään palkkaamasta lisähenkilökuntaa lakiuudistuksen edellyttämään palvelutarpeen arviointiin ja palvelusuunnitelmien tekemiseen henkilökohtaisen avun neuvonnan ja avustajien välityksen siirtyessä keskukselle.

”Avustajakeskus olisi varmasti hyvä apu sijaisten saamisessa tai silloin, jos joskus tarvitsee uuden avustajan. Olisi hienoa, jos henkilökohtaisen avun keskus saataisiin pyörimään. Tilausta toiminnalle on.”

Työnantajavelvoitteiden hoitaminen

	Itsenäisesti tai avustajan avulla	Kunnan työn- tekijä on hoitanut	Omainen hoitanut	Edunvalvoja hoitanut	Tilitoimisto hoitanut	Avustaja hoitanut
Avustajan etsiminen	60% 42	11,4% 8	25,7% 18	1,4% 1	0% 0	1,4% 1
Avustajaehdokkaiden haastattelu	66,2% 47	5,6% 4	25,4% 18	1,4% 1	0% 0	1,4% 1
Työsopimuksen tekeminen	56,8% 42	16,2% 12	20,3% 15	1,4% 1	2,7% 2	2,7% 2
Koeajasta sopiminen	61,5% 40	15,4% 10	20% 13	1,5% 1	1,5% 1	0% 0
Eläkevakuutus	33,8% 24	26,8% 19	15,5% 11	1,4% 1	21,1% 15	1,4% 1
Pakollinen tapaturmavakuutus	34,8% 24	24,6% 17	15,9% 11	1,4% 1	21,7% 15	1,4% 1
Työttömyysvakuutusmaksut	30,3% 20	27,3% 18	13,6% 9	1,5% 1	25,8% 17	1,5% 1
Työterveyshuolto	38% 19	34% 17	12% 6	2% 1	2% 1	12% 6
Palkanlasku	25,7% 18	31,4% 22	8,6% 6	1,4% 1	30% 21	2,9% 2
Kustannusten laskuttaminen kunnasta	30,8% 20	26,2% 17	12,3% 8	1,5% 1	27,7% 18	1,5% 1
Palkan maksaminen työntekijälle	31,5% 23	27,4% 20	9,6% 7	1,4% 1	27,4% 20	2,7% 2
Verojen pidätys ja maksaminen verottajalle	34,8% 23	21,2% 14	10,6% 7	1,5% 1	30,3% 20	1,5% 1
Lomien laskeminen	25,8% 17	30,3% 20	10,6% 7	1,5% 1	30,3% 20	1,5% 1
Mahdollisten ristiriitatilanteiden selvittäminen (varoitukset, hoi- toonohjaus, irtisanominen)	67,3% 37	10,9% 6	18,2% 10	1,8% 1	1,8% 1	0% 0
Perehdyttäminen ja neuvonta	61,6% 45	5,5% 4	24,7% 18	1,4% 1	0% 0	6,8% 5
Sijaisten hankkiminen (vuosilo- mat, sairauspoissaolot, äitiys- ja vanhempainvapaat ym.)	56,9% 33	15,5% 9	20,7% 12	1,7% 1	0% 0	5,2% 3
Sairausvakuutuskorvausten ha- keminen	34,6% 18	30,8% 16	11,5% 6	3,8% 2	13,5% 7	5,8% 3
Vakuutuskorvausten hakeminen	35,7% 15	31% 13	11,9% 5	4,8% 2	11,9% 5	4,8% 2
Työsopimuksen päättäminen	61,2% 41	17,9% 12	16,4% 11	1,5% 1	0% 0	3% 2
Työtehtävien määrittäminen	68,6% 48	4,3% 3	24,3% 17	1,4% 1	0% 0	1,4% 1
Työvuorolistojen laatiminen	53% 35	7,6% 5	22,7% 15	1,5% 1	0% 0	15,2% 10
Työajoista huolehtiminen	59,4% 41	4,3% 3	23,2% 16	1,4% 1	1,4% 1	10,1% 7
Normaalityöajasta poikkeamises- tä sopiminen	65,2% 45	4,3% 3	23,2% 16	1,4% 1	1,4% 1	4,3% 3

Työnantajana toimimisen aiheuttamat vaikeudet.

	Paljon	Jonkin verran	Vähän	Ei lainkaan	Käyttäisin avustajakeskuksen palveluita, jos se olisi mahdollista (henkilölukumäärä)
Avustajan etsiminen (1+2+3+4= yht: 61)	26,2% 16	37,7% 23	16,4% 10	19,7% 12	39
Avustajaehdokkaiden haastattelu (1+2+3+4= yht: 60)	6,7% 4	18,3% 11	23,3% 14	51,7% 31	15
Työsopimuksen tekeminen (1+2+3+4= yht: 59)	1,7% 1	13,6% 8	20,3% 12	64,4% 38	24
Koeajasta sopiminen (1+2+3+4= yht: 59)	1,7% 1	5,1% 3	11,9% 7	81,4% 48	18
Eläkevakuutus (1+2+3+4= yht: 59)	10,2% 6	18,6% 11	18,6% 11	52,5% 31	30
Pakollinen tapaturmavakuutus (1+2+3+4= yht: 59)	10,2% 6	18,6% 11	15,3% 9	55,9% 33	28
Työttömyysvakuutusmaksut (1+2+3+4= yht: 58)	10,3% 6	15,5% 9	17,2% 10	56,9% 33	28
Työterveyshuolto (1+2+3+4= yht: 50)	12% 6	12% 6	22% 11	54% 27	26
Palkanlasku (1+2+3+4= yht: 60)	10% 6	15% 9	21,7% 13	53,3% 32	25
Kustannusten laskuttaminen kunnasta (1+2+3+4= yht: 58)	12,1% 7	10,3% 6	13,8% 8	63,8% 37	25
Palkan maksaminen työntekijälle (1+2+3+4= yht: 58)	5,2% 3	15,5% 9	13,8% 8	65,5% 38	24
Verojen pidätys ja maksaminen verottajalle (1+2+3+4= yht: 58)	10,3% 6	12,1% 7	17,2% 10	60,3% 35	25
Lomien laskeminen (1+2+3+4= yht: 57)	7% 4	19,3% 11	15,8% 9	57,9% 33	26
Mahdollisten ristiriitatilanteiden selvittäminen (varoitukset, hoitoonohjaus, irtisanominen) (1+2+3+4= yht: 50)	12% 6	18% 9	14% 7	56% 28	32
Perehdyttäminen ja neuvonta (1+2+3+4= yht: 62)	6,5% 4	11,3% 7	21% 13	61,3% 38	16
Sijaisten hankkiminen (vuosilomat, sairauspoissaolot, äitiys- ja vanhempainvapaat ym.) (1+2+3+4= yht: 52)	25% 13	34,6% 18	17,3% 9	23,1% 12	41
Sairausvakuutuskorvausten hakeminen (1+2+3+4= yht: 43)	9,3% 4	16,3% 7	18,6% 8	55,8% 24	33
Vakuutuskorvausten hakeminen (1+2+3+4= yht: 41)	4,9% 2	14,6% 6	17,1% 7	63,4% 26	34
Työsopimuksen päättäminen (1+2+3+4= yht: 53)	5,7% 3	7,5% 4	17% 9	69,8% 37	21
Työtehtävien määrittäminen (1+2+3+4= yht: 58)	3,4% 2	10,3% 6	15,5% 9	70,7% 41	13
Työvuorolistojen laatiminen (1+2+3+4= yht: 58)	1,7% 1	10,3% 6	13,8% 8	74,1% 43	13
Työajoista huolehtiminen (1+2+3+4= yht: 58)	1,7% 1	8,6% 5	10,3% 6	79,3% 46	13
Normaalityöajasta poikkeamisesta sopiminen (1+2+3+4= yht: 59)	3,4% 2	1,7% 1	16,9% 10	78% 46	11

LÄHTEET

Guerrero, K., Orkamaa, A-M., Parkkunen, N. & Herttuainen, P. 2008. Neurologisesti sairaiden ja vammaisten ihmisten asumistarpeet, Kaakkois-Suomi. Asumispalvelusäätiö ASPA. Kaakkois-Suomen vammaistyön kehittämissyksikkö.

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380

Nurmi-Koikkalainen, P. 2009. Välttämätön apu elämisen mahdollistajana. Näkökulmia vaikeavammaisten henkilöiden asumiseen ja apuun. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Avauksia 7/2009.

Orkamaa, A-M. & Parkkunen, N. 2008. Vammaispalveluiden kehittämistarpeet Kaakkois-Suomen kunnissa. Yhteenveto kuntakierroksilta